N:o 75.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för till- och ombyggnader m. m. vid akademiska sjukhuset i Upsala. (2:a U. A.)

I punkten 51 af åttonde hufvudtiteln i den till innevarande års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till fyllande af den summa, som beräknats för till- och ombyggnader samt dermed förbundna förbättringar vid akademiska sjukhuset i Upsala i hufvudsaklig öfverensstämmelse med framlagda ritningar och förslag, bevilja ett anslag af 293,835 kronor och deraf på extra stat för år 1900 anvisa 150,000 kronor.

Till det i ärendet förda statsrådsprotokoll har departementschefen anfört följande.

Med skrifvelse den 4 december 1897 hade kanslern för rikets universitet till Kongl. Maj:t öfverlemnat en af de akademiska myndigheterna i Upsala gjord framställning om statsanslag för nybyggnader och förändringar m. m. vid akademiska sjukhuset i nämnda stad. Under den ytterligare utredning, som denna fråga emellertid erfordrat, hade tiden framskridit så, att det syntes hafva ansetts olägligt att söka redan af 1898 års Riksdag utverka anslag för ifrågavarande ändamål. Frågan hade således hvilat. Men nu hade kanslersembetet för universitetet i

Upsala, på hemställan af det akademiska konsistoriet, i främsta rummet bland de för universitetet erforderliga anslag, derom äskanden borde af Kongl. Maj:t göras hos innevarande års Riksdag, upptagit nyssberörda anslagsfråga, hvilken departementschefen derför anhölle att inför Kongl. Maj:t få anmäla.

Då den förnyade framställningen anslöte sig till den, som år 1897 gjorts i detta ämne, grundade sig departementschefens i det följande lemnade redogörelse för detta ärende på den föregående framställningen.

Af handlingarna i ärendet inhemtades, att det nuvarande akademiska sjukhuset i Upsala fullbordats 1867 och hade åstadkommits genom förenade ansträngningar af Upsala universitet samt Upsala stad och län, hvilkas sjukvårdsbehof ifrågavarande anstalt jemväl tjenade. Upsala stad hade räntefritt förskjutit en summa af 40,000 kronor. Upsala läns landsting hade gifvit ett räntefritt lån å 42,646 kronor 36 öre och Upsala universitet hade lemnat resten. Det hade emellertid varit endast med största svårighet och genom uttömmande af, snart sagdt, alla sina tillgängliga medel samt genom försäljning af det gamla sjukhuset och en annan universitetets fastighet, som universitetet kunnat samla den summa af omkring 240,000 kronor, hvilken ansetts för ändamålet erforderlig. Då det emellertid vid byggandet visat sig, att ej ens dessa medel vore tillräckliga, hade universitetet vändt sig till Kongl. Maj:t med anhållan om ett anslag af 32,000 kronor för att kunna genomföra den uppgjorda planen och sålunda erhålla ett fullt tidsenligt sjukhus. Men då den kongl. propositionen härom ej af Riksdagen bifallits, hade universitetet redan vid byggandet nödgats vidtaga flera sådana förändringar i den ursprungliga planen, som ej varit förenliga ens med de fordringar, hygienen redan på denna tid, som nu låge 30 år tillbaka, stält på ett tidsenligt sjukhus.

I afseende å dessa förändringar ville departementschefen bland annat nämna, att i den ursprungliga planen ingått byggandet af ett särskildt *ekonomihus* för *kök* och dit hörande lägenheter samt *tvättstuga* m. m. I följd af bristande medel hade man nu tvungits att inom sjelfva sjukhuset, i dess bottenvåning, inhysa köket med tillhörande källare, skafferier m. m. samt hela kökspersonalen, hvartill kommit, att i den åt sysslomannen afsedda boställsvåningen måst inrymmas en *barnbördsafdelning*. Oaktadt de vidtagna förändringarna och inskränkningarna, hade kostnaderna för sjukhuset uppgått till 345,770 kronor 98 öre.

I följd af nu nämnda omständigheter och då i sjukhusets bottenvåning ytterligare införts ett bullrande maskineri med vattenpump m. m.,

hade det nybyggda sjukhuset, som i flera andra hänseenden, särskildt i fråga om anordningen af sjuksalarna, ansetts vara ett af de bästa i riket och som tjenat till mönster för landets länslasarett, hvarken ur sanitär eller administrativ synpunkt kunnat blifva så ändamålsenligt, som afsedt varit, och då fordringarna på sjukhusen med stigande utveckling af sjukhushygienen samt de ständigt ökade anspråken på förbättringar i sjukvårdens intensitet och ventilationens godhet med hvarje år stegrats, hade det knappt dröjt mer än 15 år från sjukhusets byggande, innan behofvet af genomgripande förändringar gjort sig gällande; och detta behof hade blifvit desto mer trängande, som det ursprungliga ventilationssystemet visat sig ej kunna nöjaktigt fungera, emedan afloppskanalerna varit origtigt anlagda i ytterväggarna af sjukhuset och i följd deraf ej kunnat under den kallare årstiden brukas. Härtill hade kommit, att man, för att minska sjukhusets driftkostnader, i slutet af 1870-talet sett sig nödsakad att i bottenvåningen inrätta en fullständig *tvättstuga* med tillhörande mangelrum och torkinrättning samt en *vedsåg*.

Då sjukhuset 1867 blifvit färdigt, hade det varit så rymligt, att man kunnat hoppas, att det för en lång följd af år skulle kunna tillfredsställa länets behof af sjukvård, men i följd af stigande folkmängd i Upsala stad och län, förbättrade kommunikationer samt det förtroende, som kommit den nyinrättade sjukvårdsanstalten under skickliga läkares vård till del, hade det redan inom 15 år visat sig, att tilloppet af sjuka blifvit så stort, att sjukhusdirektionen sett sig nödsakad att tid efter annan öka antalet af sjuksängar, nemligen 1882 med 12 och 1887 med ytterligare 12 utöfver det ursprungligen afsedda och utöfver hvad som kunde anses förenligt med en god helso- och sjukvård. Följden häraf hade blifvit, att sjukhuset snart blifvit tidtals öfverbefolkadt och att, i synnerhet som ventilationssystemet varit otillfredsställande, smärre nosokomiala epidemier af ros, nervfeber, rödsot o. s. v. uppträdt, och detta desto lättare, som isoleringsafdelning vid sjukhuset ej funnits och ej kunnat inom detsamma inrättas samt medel till nybyggnad saknats.

Då ytterligare härtill kommit, att år 1884 en ny klinisk professur — extra ordinarie professuren i pediatrik och praktisk medicin — blifvit med ordinarie innehafvare besatt och denne saknat klinisk afdelning, å hvilken han kunnat meddela undervisning, hade medicinska fakulteten beslutit dels att uppgöra förslag till afhjelpande af de sanitära bristerna vid sjukhuset, dels ock att genom till- och ombyggnad skaffa en klinisk afdelning åt nyss bemälde extra ordinarie professor, som hade sig anförtrodd den för hela den medicinska banan grund-

läggande undervisningen i s. k. fysikalisk diagnostik, och dymedelst äfven råda bot för den tilltagande öfverbefolkningen å sjukhuset.

Sedan fakulteten af sparsamhetsskäl tagit i öfvervägande, huruvida sjukhusets öfversta våning skulle kunna delvis eller fullständigt påbyggas till en fullständig tredje våning, men detta af sanitära skäl förkastats, samt vidare ett förslag till en mindre, särskild paviljong nedanför sjukhuset af flerahanda skäl också förkastats, hade af en af fakulteten år 1885 nedsatt komité med biträde af sakkunnige uppgjorts ett förslag dels till tidsenlig ventilering af sjukhuset, dels ock till en särskild paviljong, hufvudsakligen afsedd för bröstsjuka och till klinisk afdelning för extra ordinarie professorn i pediatrik ock praktisk medicin. Denna paviljong, som skulle innehålla 48 sängar, fördelade på 4 större salar samt enskilda rum, och tillika demonstrations- och laboratorierum, hade betingat ett pris af 115,478 kronor samt ett årsunderhåll af 8,400 kronor utöfver hvad sjukhuset kunnat på grund af sitt kontrakt med landstinget bekosta; och hade fakultetens plan varit, att kostnaden för nämnda paviljong skulle begäras af allmänna medel, under det att ventilationsförslaget skulle med hjelp af sjukhusets eller universitetets medel genomföras.

Det hade emellertid snart visat sig, att hvarken sjukhuset eller universitetet kunde lemna medel till genomförande af den föreslagna ventilationen, och i följd deraf hade sjukhusets öfverläkare år 1890 nödgats hänvända sig till länets lasarettsdirektion med anmälan om de sanitära missförhållanden, som vid sjukhuset förefunnos, framhållande tillika den våda, för hvilken länets sjuka i anledning häraf voro utsatta, samt nödvändigheten af att sjukhuset snarligen försattes i tidsenligt sanitärt skick. På grund häraf och sedan lasarettsdirektionen anmält förhållandet för landstinget, hade detta efter öfverenskommelse med universitetet beslutit att öfverlåta åt en komité att uppgöra förslag till sjukhusets utvidgning och försättande i tidsenligt skick.

Denna komité hade till 1894 års landsting inkommit med ett förslag, omfattande

1) en ny byggnad för kök, tvättinrättning och bostäder samt desinfektionsugn och likkällare jemte två uthusbyggnader för klosetter och ved;

2) en särskild, ny byggnad, afsedd till isoleringspaviljong för mottagande af patienter med smittosamma sjukdomar och rymmande 22 sängar; samt

3) förändring af sjukhusets bottenvåning och inrymmande derstädes af en gynekologisk afdelning med 15 sängar samt barnbördsafdelningens utvidgande med 6 sängar.

Kostnaden för dessa byggnader och förändringar hade beräknats till 200,000 kronor, hvartill enligt komiténs förslag landstinget skulle bidraga med ett räntefritt lån af 157,353 kronor 64 öre, som skulle i sjukhuset intecknas, och hvarigenom landstingets i sjukhuset intecknade fordran skulle uppgå till 200,000 kronor; återstoden skulle af universitetet anskaffas. I afseende å underhållet af de sjuka skulle det gällande kontraktet af år 1891, enligt hvilket ett antal af 120 sängar skulle stå till länets förfogande, tills vidare bestå, blott med den förändringen, att landstinget egde att i sjukhusdirektionen insätta en ledamot med rätt att i direktionens öfverläggningar, men ej i dess beslut, deltaga.

I detta förslag hade ej ingått att genom byggande af särskild paviljong för bröstsjuka bereda klinisk afdelning åt extra ordinarie professorn i pediatrik och praktisk medicin, enär akademiska konsistoriet redan år 1888 till Kongl. Maj:t ingifvit dylikt förslag att göras till föremål för Riksdagens pröfning och emedan förslaget om denna byggnad hufvudsakligen grundat sig på det länge kända behofvet af en ny klinik och alltså i främsta rummet varit en undervisningsfråga, som ansetts kunna intressera landstinget endast så till vida, som genom en dylik nybyggnad den öfverklagade öfverbefolkningen afhjelptes och utvidgning af sjukvården derigenom åstadkoms.

Emellertid hade det nu omnämnda förslaget blifvit af landstinget såsom för dyrbart förkastadt och en ny gemensam komité af landstinget och universitetet tillsatt, hvilken skulle utarbeta ett billigare och förenkladt förslag samt derjemte föreslå, på hvilka vilkor och i hvad mån landstinget och universitetet hvart för sig borde bidraga till kostnaderna för sjukhusets förändring och utvidgning äfvensom afgifva förslag till nytt kontrakt mellan universitetet och länet.

Denna komité hade till 1895 års landsting inlemnat ett nytt, delvis förenkladt förslag, omfattande:

1) en ekonomibyggnad med lokaler för ångpannor, maskin, kök och tvätt samt bostäder för syssloman och en del betjening;

2) en särskild gynekologisk paviljong för 15 sängar;

3) en isoleringspaviljong för 14 (16) sängar; samt

4) förändringar i stora sjukhuset (ventilationens förbättring, barnbördsafdelningens utvidgande med 3 sängar samt inrättande i bottenvåningen af en oftalmiatrisk klinisk afdelning med 10 sängar).

Till bestridande af omkostnaderna för detta förslag, hvilka beräknats till en summa af 171,000 kronor, skulle landstinget lemna ett räntefritt lån af 107,353 kronor 64 öre, som skulle i sjukhuset intecknas, under det att universitetet skulle anskaffa återstoden.

Det af komitén upprättade kontraktsförslaget hade innehållit bland annat:

i § 1, att universitetet skulle tillhandahålla landstinget minst 170 sjuksängar, hvaraf omkring 14 i isoleringspaviljongen och minst 25 å kurhusafdelningen, samt »fullgöra alla de skyldigheter och förbindelser, af hvad beskaffenhet de vara må, som enligt nu gällande eller framdeles blifvande författningar åligga länets lasarett och kurhus»;

i § 4, att för den sjukvård, universitetet lemnade för länets räkning, universitetet skulle i ersättning erhålla 1 krona 35 öre för hvarje af de första 33,000 sjukdagarna — hvilken ersättning skulle utgå för hvarje år, äfven om det verkliga antalet sjukdagar för året understege detta tal — och 1 krona 50 öre för hvarje af de öfverskjutande sjukdagarna under året:

i § 6, att landstinget skulle till sjukhusbyggnadernas underhåll bidraga med 1,000 kronor årligen;

i § 7, att länet skulle lemna universitetet i räntefritt lån, att jemte förr lemnadt lån i sjukhusets samtliga byggnader intecknas, en summa af 107,353 kronor 64 öre, så att landstingets hela i sjukhuset intecknade fordran skulle belöpa sig till 150,000 kronor, hvarjemte i denna § lemnades bestämmelser rörande en af fem ledamöter bestående nämnd, som skulle afgöra vissa frågor vid ett eventuelt upphörande af universitetets och landstingets gemenskap i sjukhuset;

i § 11, att landstinget egde att i sjukhusets direktion insätta en ledamot med rätt att i öfverläggning och beslut deltaga;

i § 13, att kontraktet skulle gälla i 40 år;

i § 14, att vid slutet af hvar femårsperiod skulle, likväl endast om endera parten det önskade, en komité tillsättas, bestående af sex personer, tre valda af det större akademiska konsistoriet och tre af landstinget, hvilken komité det ålåge att för universitetet och landstinget framlägga förslag till de ändringar i kontraktet, hvilka af förhållandena påkallades, utan att dock de i §§ 1 och 7 angifna hufvudgrunder rubbades.

»Enas», hette det vidare i förslagets § 14, »icke universitetet och landstinget om hvad sålunda föreslagits, hänskjutes frågan till afgörande af en nämnd, så sammansatt, som i § 7 föreskrifves.»

Landstinget hade för sin del antagit förslaget till kontrakt, ehuru med följande förändringar, nemligen att § 6 uteslutits och att i § 14 sista punkten »Enas icke — — — — föreskrifves» likaledes uteslutits, hvarjemte landstinget tillfogat, att de föreslagna byggnaderna skulle af universitetet uppföras inom tre år, efter det förslaget blifvit af vederbörande myndigheter stadfästadt.

Berörda byggnadsförslag hade derpå granskats af akademiska sjukhusets direktion och medicinska fakulteten och förordats äfven af dessa myndigheter, men mot detsamma hade såväl ur administrationens och helsovårdens som undervisningens synpunkter gjorts vigtiga anmärkningar, hvilka bland annat föranledt fakulteten att föreslå flera förändringar, som tillsammans beräknats betinga en ökad kostnad af 7,435 kronor. Vidare hade förslaget behandlats af universitetets drätselnämnd, hvarvid dels uttalats den åsigten, att universitetets bidrag till de föreslagna nybyggnaderna, enligt drätselnämndens förmenande, skulle komma att belöpa sig till en summa af omkring 60,000 kronor, under förutsättning, att medicinska fakulteten dessutom anskaffade en summa af 35,000 kronor, dels af några bland dess ledamöter yttrats allvarliga betänkligheter med afseende å det föreslagna kontraktet.

I följd af dessa olika af myndigheter framstälda anmärkningar hade det större akademiska konsistoriet i oktober 1896 beslutit att dels hos landstinget begära anstånd med frågans afgörande, dels åt medicinska fakulteten uppdraga att på grundvalen af det föreslagna kontraktet inkomma med den utredning och de förslag, hvartill fakulteten ansåge ärendet föranleda. I följd häraf hade landstinget förklarat, att dess anbud skulle tills vidare bestå, dock med vilkor, att svar derpå af universitetet afgåfves till landstinget sist före den 1 juli 1898. Medicinska fakulteten åter hade genom en komité låtit utarbeta ett förslag, hvari de i föregående förslag anmärkta bristerna i möjligaste mån afhjelptes.

Detta förslag omfattade:

1) ekonomihus, i hufvudsak enligt 1895 års plan;
2) isoleringspaviljong, enligt samma års plan;
3) en paviljong, innehållande:
   a) barnbördsafdelning om 12 sängar,
   b) gynekologisk afdelning om 15 sängar och
   c) oftalmiatrisk afdelning om 12 sängar;
4) en paviljong för bröstsjuka om 32 sängar och afsedd till klinik åt extra ordinarie professorn i pediatrik och praktisk medicin;
5) vissa förändringar i det stora sjukhuset, nemligen: i bottenvåningen inrättande af bostäder för betjening och af laboratorier, i mellanvåningarna 1 och 2 trappor upp ny inredning af badrummen m. m., i kurafdelningen förändringar i afseende å badrum och klosetter samt gemensamt för hela sjukhuset uppbyggande af pelarutsprång för klosetter m. m., äfvensom förändring af ventilationen och införande af elektrisk belysning.

Genomförandet af detta förslag skulle enligt den af komiterade uppgjorda beräkningen betinga en kostnad af 445,000 kronor.

I det utlåtande, hvari medicinska fakulteten framlagt nämnda förslag och hvari äfven erinrats om den nuvarande sjukhusbyggnadens tillkomst samt det tillämnade byggnadsföretagets föregående olika skeden, hade fakulteten anfört, hurusom dess framställning utvisade, att det akademiska sjukhuset — för hvars fullbordande anslag af statsmedel ej kunnat erhållas och som i följd deraf måst byggas uteslutande med de medel, som universitetet sjelft kunde anskaffa — ej kunnat till följd af bristande tillgångar uppföras enligt den ursprungliga planen, utan enligt en ur sanitära synpunkter mindre tillfredsställande plan, och att såväl vid byggandet som sedermera af besparingsskäl i detsamma måst inrymmas ett antal inrättningar, såsom tvättstuga, kökslokaler, ångpanna jemte vattenpump m. m., som aldrig borde förläggas inom sjukhusmurar.

Om den nuvarande sjukvårdsanstalten redan af denna anledning snart blifvit i trängande behof af genomgående förändringar ur sanitär synpunkt, så framstode detta behof än starkare med hänsyn dertill, att de ursprungliga ventilationsanordningarna aldrig kunnat nöjaktigt ventilera sjukhuset. Bristerna i ventilationssystemet hade i synnerhet varit känbara från den tid, sjukhuset började öfverbefolkas, eller från början af 1880-talet. Sedan den tiden hade också anspråken såväl på sjelfva sjukvården som på utrymme och sundhet inom våra sjukvårdsanstalters alla lokaler med hvarje år så ansenligt stigit, att det akademiska sjukhuset i dess nuvarande skick måste betecknas såsom en föga tidsenlig sjukvårdsinrättning, som ingalunda kunde mäta sig med de länslasarett eller sjukhus i städerna, hvilka numera uppfördes.

Att så vore förhållandet, derom kunde en hvar sakkunnig, som besökte sjukhuset, lätt öfvertyga sig, och det fölle i ögonen vid den ytligaste besigtning, särskildt af desa bottenvåning.

I den låga våningen vore för närvarande inrymda:

1) kök med skafferier, matkällare och dylikt;

2) bostäder för kökspersonal;

3) mangelrum — den i slutet af 1870-talet inrättade tvättstugan måste man redan i början af 1880-talet utflytta ur sjukhuset, emedan dels maskinerna framkallade ett för de sjuka och undervisningen synnerligen störande buller, dels ock sjukhusets af tegel uppförda murar af fukten togo allvarlig skada;

4) vedsåg samt vedbodar;

5) barnbördsafdelning, innefattande förlossningsrum och sjuksängar för 9 barnaföderskor jemte särskild bostad och kök för barnmorskan;

6) ångmaskin med tillhörande ångpanna;

7) källare för ved och kol till maskinernas drift samt halmbod;

8) hvarjehanda klosetter;

9) boningsrum för drängar och annan betjening;

10) sysslomannens kontor och bostad, hvars kök måst inrymmas i en mörk, till korridor afsedd gång;

11) apoteks- och laboratorierum;

12) läkarnes och sjuksköterskornas matsal;

13) diverse förvaringsrum för kläder, förrådsrum m. m.;

14) likbod; samt

15) varmluftsrum för ventilationen m. m.

Att i följd deraf, att köket samt alla nu nämnda maskiner m. m. måst inrymmas i bottenvåningen, stora sanitära olägenheter måste uppstå i hela sjukhuset, funne fakulteten ej behöfva särskildt bevisas.

Då en del källare innehölle koks och kol samt vedupplag, måste detta, liksom ångpannans befintlighet i sjukhuset, innebära en viss eldfara för hela sjukvårdsanstalten, hvilken fara, särskildt med hänsyn till de många lama och försvagade, som vårdades å sjukhuset, snarast borde aflägsnas. De ständiga koltransporterna i bottenvåningens korridor från kolkällarne till maskinen omöjliggjorde vidmagthållandet af vederbörlig snygghet i samma våning; de derstädes liggande källarne, klosetterna samt matoset och immorna från tre kök m. m. framkallade lätt vidrig och skadlig luft, som stege upp i sjukhusets korridorer och salar, desto lättare, som bottenvåningen saknade särskild ventilation. Och allt detta oaktadt hade man varit nödsakad att i denna våning inrymma dels en barnbördsanstalt, som endast från bottenvåningens korridor hade sin ingång, dels för tjenare afsedda bostadsrum med sekundär dager.

Å sjukafdelningarna en och två trappor upp vore luften i salarne ofta långa tider mer eller mindre förskämd i följd af dels den förhandenvarande öfverbefolkningen, dels den bristfälliga ventilationen, på hvilken särskildt stora fordringar måste ställas, enär under en stor del af dagen, jemte de sjuke, ett större antal tjenstgörande medicine studerande vistades i sjuksalarne. De på afdelningarna befintliga klosetterna vore ock mindre tillfredsställande och saknade nöjaktig ventilering, hvadan de tidtals bidroge till luftens förskämning.

Å den s. k. kurafdelningen befunne sig såväl badrum som klosetter i ett särdeles bristfälligt skick och tarfvade en genomgripande förändring.

Redan dessa sanitära missförhållanden omöjliggjorde upprätthållandet af nödig renlighet inom sjukhuset; och de nästan hvarje år på vissa tider, då sjukhuset vore öfverbefolkadt, uppträdande, snart sagdt, epidemiska halsflusserna m. m. vore ett tecken till en luftförskämning, som ej kunde afhjelpas utan inrättande af en effektiv ventilering och en utvidgning af sjukhuset, så att öfverbefolkning i synnerhet under vintermånaderna förekommes.

Svåra olägenheter förefunnes äfven i afseende å administrationen. Bland dessa måste särskildt framhållas, att sunda och snygga bostäder saknades för såväl betjeningen och kökspersonalen som sysslomannen och flera af sköterskorna. Med afseende härå hade fakulteten yttrat:

»Några af den qvinliga betjeningen bebo källarliknande rum med uteslutande sekundär dager eller sådana, som det är förbjudet att inrätta i flera städer; i ett rum invid köket äro inhysta 3 tjenare; i en mörk och kall korridor, som är inrättad till kök åt sysslomannen, bor en tjenarinna; ett sjukrum å kirurgiska afdelningen har måst inredas till bostad åt öfversköterskan; och några operationssköterskor bebo det rum, som tillika är underläkarnes matsal.»

»Särdeles otillfredsställande är sysslomannens bostad. Då den åt honom ursprungligen ämnade lägenheten å nedre bottnen inrättats till barnbördsafdelning, har han måst nöja sig med, förutom kontor, tvenne af en korridor åtskilda små rum och i den mörka korridoren nödgats inhysa ett kök af mycket dålig beskaffenhet.»

»Det behöfver ej framhållas, att det under dessa förhållanden ofta möter svårigheter att erhålla och varaktigt bibehålla verkligt godt och snyggt tjenstefolk och att man ej heller af dem kan fordra den grad af renlighet, som är nödig i ett sjukhus.»

»Köksafdelningen utgöres af ett rum med 2 fönster. Detta är både litet, för lågt och för mörkt, hvarjemte i densamma saknas särskildt diskrum och rum för förvaring af porslin och dylikt, liksom egentligt skafferi, rum för aflemning af leveranser och tidsenlig källare. Äfven sjelfva inredningen är föråldrad. Genom sakkunnig person är utredt, att köket är för litet, om sjukhuset skall utvidgas, och äfven om en utvidgning skulle kunna med ansenlig kostnad genomföras, så gör rummets låga beskaffenhet och dess läge inom sjukhuset, att en dylik förändring ej kan försvaras ur sanitär synpunkt.»

»Maskinafdelningen innehåller ångpanna samt pump för uppfordring af vatten ur sjukhusets egen å dess tomt belägna brunn. Ångpannan är af gammalmodig konstruktion och ej bränslebesparande samt för öfrigt numera så gammal, att den erfordrar ständiga, dyrbara reparationer och

näppeligen kan tjenstgöra, äfven om reparation sker, mer än de närmaste åren. Ny ångpanna måste derför snarligen inköpas. Vattenpumpen framkallar genom sina slag både stark skakning af hela trappartiet i sjukhuset samt ett buller, som stör såväl patienterna som undervisningen. Synnerligen störande är ock vedsågen.»

»Tvättafdelningen. Såsom nämnts, har man nödgats nedlägga verksamheten inom tvättstugan till följd af det buller, maskineriet orsakade, och på grund af att sjukhusets väggar togo röta af fukten. Endast mangel och torkrum finnas qvar. Tvättstugan är förvandlad till vedbod och källare, och tvätten försiggår i enskild tvättinrättning.»

»Synnerligen olämpligt läge har det s. k. linnerummet, beläget, som det är, i den s. k. kurafdelningen 3 trappor upp, dit kläderna måste uppbäras för att sedan transporteras ned vid begagnande och så å nyo upp på vinden, der det orena linnet förvaras, hvarefter de å nyo nedföras till tvättinrättningen.»

»Af denna korta beskrifning framgår alltså:

1) att bostäderna för betjeningen äro i dåligt skick;

2) att hela köksafdelningen måste utvidgas och förläggas utom sjukhuset;

3) att en ny tvättafdelning erfordras, då erfarenheten vid andra sjukhus visat, att tvätt i egen, tidsenlig tvättinrättning besparar såväl pengar som kläder; och i sammanhang dermed erfordras annat rum för linneförrådet, hvilket rum bör stå i samband med tvättanstalten;

4) att ny bränslebesparande ångpanna inom närmaste tid måste anskaffas och såväl denna som vattenpumpen utom sjukhuset förläggas; hvarjemte sjukhuset är i stort behof af

5) en desinfektionsugn, hvilket ej tarfvar särskild motivering.»

Efter denna framställning af de hygieniska missförhållanden och svårigheter i afseende å administrationen, som vidlådde det nuvarande sjukhuset, hade fakulteten funnit det ej vara af nöden att vidlyftigare orda om behofvet af en gemensam administrations- eller ekonomibyggnad för hela sjukhuset. Genom en detaljerad beskrifning af denna byggnad komme man lätt till insigt om att de anmärkta olägenheterna derigenom kunde undanröjas. Den föreslagna ekonomibyggnaden skulle nemligen innehålla:

1) köksafdelning med skafferier, förrådsrum, rum för mottagning af leveranserna, rum för smör och mjölk samt källare;

2) bostäder för köksföreståndersk och kökspigor;

3) 2 matsalar för betjening och sköterskor m. fl.;

4) tvättafdelning i två våningar jemte rum för lappning af linne och förvaring af detsamma;

5) bostadsrum för tvättpigor och tvättföreståndersk a, som tillika förestode linneförrådet;

6) bostad för sysslomannen, 4 rum och kök;

7) bostad för en maskinist, 1 rum och kök;

8) maskinafdelning, innehållande ångpannor för uppvärmning och ventilation, vattenpump samt maskiner för elektrisk belysning;

9) desinfektionsugn med nödiga rum; samt

10) nödiga källare m. m.

Byggnaden hade enligt uppgjordt förslag beräknats kosta:

Husets uppförande	kr.	43,250: —
Uppvärmning och ventilation	»	4,220: —
Inredning af maskinafdelning, tvättafdelning, kök och desinfektionsrum	»	20,800: —
Elektrisk belysning	»	39,500: —
Gas-, vatten- och afloppsledningar	»	3,177: —
Inredning för öfrigt	»	2,386: 60
Summa	kr.	113,333: 60

Efter bottenvåningens befriande ej mindre från maskineriet med ångpannor samt från köksafdelningen, än äfven från barnbördsafdelningen, sysslomannens bostad m. m., skulle, enligt hvad fakulteten vidare yttrat, den ena hälften af våningen kunna användas till bostäder åt den del af tjenstepersonalen, som ej finge plats eller på grund af sina åligganden ej kunde inhysas i ekonomihuset eller i de nya sjukpaviljongerna, likasom åt de sköterskor, som ej nödvändigt måste bo inom de särskilda sjukafdelningarna, nemligen öfversköterskan och nattsköterskorna. De flesta af dessa bostäder skulle förläggas i nordvestra delen af bottenvåningen, hvarjemte i denna del skulle inredas rum till kontor, expeditionslokal åt öfversköterskan, 2 förråd för öfversköterska och syssloman, matsal för underläkarne samt apotek och 2 laboratorierum för de tjenstgörande medicine kandidaterna.

I den sydöstra delen af bottenvåningen skulle beredas bostäder för några få af personalen; för öfrigt skulle dit förläggas värmekammaren för ventilationen, äfvensom badafdelningen för sjukanstaltens läkare samt för högre och lägre betjening. Vidare skulle i bottenvåningen i rum, som i följd af läge och anordning icke borde användas till sjukrum, inrättas laboratorier för vetenskapliga ändamål, ställda under medicine och kirurgie professorernas omedelbara inseende.

I dessa laboratorier skulle verkställas bakteriologiska, kemiska, mikroskopiska, fysikaliska samt fotografiska arbeten och undersökningar. Behofvet af dylika laboratorier i samband med de kliniska institutionerna vore allmänt erkändt. Sådana erfordrades för sjukvården, men vore i synnerhet oumbärliga, för att läraren skulle kunna på tillbörligt sätt följa utvecklingen af sin vetenskap, hvadan ock vid serafimerlasarettet i Stockholm beqväma och rymliga kliniska laboratorier inrättats. De förut till laboratorier upplåtna rummen skulle åter upplåtas åt »de tjenstgörande», hvilkas hittillsvarande rum måste tagas i anspråk för undersökning under kloroformering, smärre aseptiska operationer och dylikt samt till förvaring af aseptiska instrument.

De beräknade kostnaderna för förändringarna i den nuvarande sjukhusbyggnaden utgjorde:

för ventilation	kr.	16,695: —
» inredning af jordvåningen	»	15,300: —
» klosett-torn	»	7,500: —
» inredning af kurhusafdelningen	»	1,525: 50
» gas- och afloppsledningar för medicinska och kirurgiska afdelningen	»	5,416: —
» dylika ledningar för klosett-tornen	»	1,131: —
» » » » kurafdelningen	»	1,828: —
» hissens omkonstruering	»	5,150: —
» inredning af 5 badrum	»	5,520: —
» annan inredning	»	6,604: —
Summa	kr.	66,669: 50.

Det hade emellertid icke varit de anförda sanitära och administrativa missförhållandena vid det nuvarande akademiska sjukhuset, som ensamt förmått fakulteten att framlägga behofvet af förbättringar och utvidgningar af detsamma, utan hade den i första hand härtill föranledts af den kliniska undervisningens kraf på utvidgade lokaler och ökadt material. I afseende härå hade fakulteten anfört: under den tid af 30 år, som förflutit, sedan det nuvarande akademiska sjukhuset öppnades för undervisningen, hade den praktiska medicinens olika grenar nått en betydande utveckling, som särskildt yttrat sig genom inrättande vid de medicinska läroanstalterna af särskilda lärostolar för specialfack. Visserligen hade vid Upsala medicinska fakultet blott *en* verkligen ny klinisk lärostol upprättats, nemligen professuren i gynekologi och obstetrik, men genom ändring af två af de gamla adjunkturerna hade fakulteten

vunnit två nya extra ordinarie professurer, som uteslutande afsåge den kliniska undervisningen, och egde sålunda för närvarande, förutom en lärostol i psykiatri, tre ordinarie professurer — i kirurgi, medicin samt gynekologi och obstetrik — och två extra ordinarie professurer — i pediatrik och praktisk medicin samt i oftalmiatrik. Fakulteten förfogade sålunda öfver lärostolar i alla den praktiska medicinens hufvudsakliga grenar. Derest undervisningen och läkarevetenskapen skulle kunna af dessa krafter hafva tillbörligt gagn, vore det af nöden, att alla dessa lärare finge tillfälle att å egna kliniska afdelningar utbilda både sig sjelfva och sina lärjungar.

Fakulteten ansåge ej nödigt att vidlyftigare orda om eller utreda nödvändigheten af att undervisningen i medicinens praktiska grenar meddelades vid sjelfva sjuksängen och att de kliniska lärarne finge tillfälle att såsom sjukhusläkare, sjelfständiga hvar på sin afdelning, sjelfva vinna den erfarenhet om sjukdomarnes gång och behandling, som de sedan skulle meddela åt sina lärjungar, enär det numera i hela den civiliserade verlden gälde såsom en sjelfklar sanning, att en blott teoretisk undervisning i praktisk medicin saknade värde.

Deremot ansåge sig fakulteten böra med några ord motivera, hvarför denna undervisning ej kunde meddelas å det nuvarande sjukhuset, så att nybyggnader vore af nöden.

Det nuvarande sjukhuset bestode af tre afdelningar, en för invertes sjuka, en för utvertes sjuka och en för veneriskt smittade. Afdelningarna för medicin och kirurgi bildade på grund af sin anordning hvar för sig ett slutet helt, som ej kunde utan svåra olägenheter fördelas i två eller flera afdelningar. Sköterskerummens, de enskilda rummens och tekökens antal och belägenhet, operationssalarnes anordning samt sköterskepersonalens antal och fördelning omöjliggjorde en delning; och äfven om en sådan kunde tänkas försiggå, vore den ur undervisningens och den vetenskapliga forskningens synpunkter ingalunda önskvärd, i ty att det kliniska materialet icke vore så rikligt, att en nöjaktig klinisk undervisning kunde af de ordinarie professorerna bedrifvas, derest afdelningarna delades mellan två lärare. Redan nu vårdades i den medicinska afdelningen en hel del kroniska, för undervisningen föga lärorika fall, och materialets beskaffenhet vore följaktligen sådant, att den ordinarie professorn ej kunde med framgång undervisa, om hans afdelning delades och materialet sålunda för honom minskades. Å den kirurgiska afdelningen förefunnes samma hinder äfvensom svårigheter med afseende å operationssalarne af den art, att hvarken professorn i gynekologi och obstetrik eller extra ordinarie professorn i oftal-

miatrik der kunde finna plats för egen klinik eller undervisning i dessa ämnen. Å kurafdelningen funnes ej heller plats för någon ny klinik.

Fakulteten hade vidare tagit i öfvervägande, huruvida undervisningen skulle kunna så fördelas, att dessa lärare undervisade alternerande skilda månader å de nu befintliga kliniska afdelningarna. Men detta hade i föjd af undervisningens natur visat sig outförbart.

Det återstode sålunda ingen annan utväg än att genom nybyggnad åstadkomma nya sjelfständiga kliniker åt de tre lärare, som deraf vore i saknad. Att behofvet af dylika kliniker i sanning vore trängande, framginge enligt fakultetens åsigt måhända bäst af den osparda möda, hvarmed den medicinska fakulteten under de gångna åren uppsökt alla utvägar för att lösa sjukhusfrågan. Då hittills hos Kongl. Maj:t gjorda framställningar samt hänvändanden såväl till landstinget som till stadsfullmägtige i i Upsala ej ledt till målet, hade fakulteten gripit till nödfallsutvägen att i privathus i staden inrätta provisoriska sjukafdelningar, nemligen en åt extra ordinarie professorn i pediatrik och praktisk medicin samt en för professorn i obstetrik och gynekologi.

Extra ordinarie professorn i pediatrik och praktisk medicin hade alltifrån sin utnämning år 1884 meddelat undervisning i fysikalisk diagnostik å den ordinarie professorns kliniska afdelning och följaktligen varit hänvisad att demonstrera och undervisa vid sin praktiska kurs å samma sjuka, som för öfrigt demonstrerats och behandlats af ordinarie professorn. Huru ogynsam denne lärares ställning i följd häraf varit, vore lätt att inse. Ehuru sjelfständig lärare, hade han ej haft någon sjelfständig ställning såsom ordinerande läkare. Tydligt vore äfven, att denna anordning, enligt hvilken två lärare undervisade och demonstrerade å samma sjukafdelning, måste för de sjuka blifva tröttande och obehaglig, i synnerhet som dessa sjuka dessutom dagligen undersöktes, utom af ordinarie professorn jemte underläkaren, äfven af de yngre medicine kandidater, åt hvilka de blifvit af ordinarie professorn anförtrodda för undersökning. Också hade det inträffat mer än en gång, att extra ordinarie professorn vid sina demonstrationer mötts af motstånd från de sjuka och att han måste utbyta eller ändra sin föreläsning, hvarigenom planen för hans undervisning rubbats. Huru trängande extra ordinarie professorn i anledning af dessa förhållanden känt behofvet af att för undervisningen disponera en egen sjukafdelning, framginge deraf, att han, efter flera års fåfäng väntan att se sina önskningar förverkligade, beslutit sig för att, då lokal för en klinisk afdelning för bröstsjuka ej kunde få hyras i staden, på egen risk inköpa och inreda lokal för sagda ändamål. Med tillåtelse af universitetets kansler hade

alltså en provisorisk klinik för bröstsjuka den 1 september 1897 öppnats i det hittills s. k. gymnastiska institutet — en envåningsbyggnad af trä, som extra ordinarie professorn O. V. Petersson inköpt jemte tomt, och som, sedan den på hans bekostnad inredts, skulle mot låg ränta uthyras åt universitetet till klinisk afdelning. I denna provisoriska afdelning skulle plats beredas för 24 sjuksängar.

Ehuru fakulteten hade all anledning att vara ifrågavarande lärare tacksam för denna hans offervillighet, kunde fakulteten dock ej underlåta att framhålla dels det otillfredsställande förhållandet, att en af universitets lärare skulle, i följd af bristande tillgång till kliniska lokaler för undervisningens bedrifvande, se sig tvungen att uppoffra egna medel för anskaffande af dylika, dels ock att i anskaffandet af denna lokal ingalunda låge någon garanti för att den ifrågavarande undervisningen komme att derstädes fortfara någon längre tid, enär bemälde lärare icke kunde förbindas att för framtiden upplåta lokalen för nämnda ändamål, och omständigheter lätt kunde inträffa, hvarigenom den ej mer blefve tillgänglig, helst anslag till uppehållande af denna kliniska afdelning af universitetet lemnats endast under uttryckligt förklarande, att berörda afdelning komme att upprätthållas endast så länge kostnaderna för densamma kunde bestridas af sjukhusets medel, och att för ändamålet icke vore att påräkna bidrag från universitetets reservfond.

I följd häraf funnes ingen garanti för att den nu vidtagna, förbättrade anordningen af den propedeutiska undervisningen i fysikalisk diagnostik, som med nödvändighet inginge i den undervisning, hvilken enligt kongl. stadgan af den 13 november 1874 vore obligatorisk för inträde å klinikerna vid serafimerlasarettet och hvilken för den praktiske läkarens hela framtida verksamhet vore grundläggande, komme att blifva bestående.

Garanti för ett fortsatt, ändamålsenligt bedrifvande af denna propedeutiska undervisning kunde endast erhållas genom att staten sjelf inrättade en klinisk afdelning för ifrågavarande extra ordinarie professor. Endast genom en sådan anordning kunde ock universitetet hoppas att vid sig binda dugliga lärare.

Till följd deraf ville fakulteten — som frånträdde sina förut gjorda framställningar om sjukhusets tillbyggnad med en flygel — föreslå, att en särskild paviljong för bröstsjuka, afsedd för 32 patienter, blefve inrättad, dervid betonande vigten af att den nya byggnaden, med hänsyn till sitt ändamål, ej sammanbyggdes med andra sjukhusbyggnader.

Ifrågavarande paviljong vore afsedd att byggas af sten, i två våningar, af hvilka den nedre, som uteslutande vore ämnad för lungsotspatienter,

skulle innehålla 4 sjuksalar med ett sängantal af 4 i hvarje samt 2 mindre sjukrum för 2 patienter i hvartdera jemte demonstrationsrum och amanuensrum, tekök, badrum och klosetter, förrådsrum och ett rum för en manlig tjenare. Den öfre våningen åter skulle innehålla, jemte nödiga klosett-, bad- och snyggningsrum, rum för öfverläkaren, laboratorium, tekök och förrådsrum, 2 sjuksalar med plats för 4 patienter i hvardera samt 2 mindre sjukrum för 2 patienter i hvartdera. Å vinden skulle ett sjuksköterskerum inredas. I hela paviljongen skulle således beredas plats för 32 sjuka, hvaraf 20 tuberkulöst sjuka i nedre våningen och 12 andra bröst- och hjertsjuka i den öfre.

Längs byggnadens södra fasad skulle anordnas veranda, till hvilken de lungsotssjuka hade särskild utgång från sina sjuksalar på nedre botten, och en dylik veranda skulle äfven finnas i öfre våningen såsom en öfverbyggd balkong, till hvilken den sistnämnda våningens sjukrum hade utgång. Denna anordning hade föreslagits särskildt med hänsyn till den friluftsbehandling, som numera så högt uppskattades för alla lungsjuka, i synnerhet de tuberkulösa. Sjuksalarna skulle hafva en bredd af 5 meter och en längd af 6,4 meter.

Det hithörande kostnadsförslaget upptoge:

för sjelfva paviljongens uppförande	kr.	63,776: 69
» uppvärmning och ventilation	»	7,800: —
» gas-, vatten- och kloakledningar	»	5,187: —
» utredningen af paviljongen	»	8,257: 42
» arbetsritningar m. m.	»	1,736: 31
Hela kostnadsförslaget belöpte sig alltså till en summa af	kr.	86,757: 42

Vidare hade medicinska fakulteten meddelat, att densamma med kanslerns tillåtelse förhyrt lokal, der en gynekologisk klinik nödtorfteligen inrättats. En kortfattad redogörelse för denna klinik hade redan lemnats vid anmälan inför Kongl. Maj:t den 14 januari 1898 om behofvet af anslag för universitetet i Upsala. Här ville departementschefen blott nämna, hurusom fakulteten angifvit åtskilliga, mycket stora olägenheter, som varit förknippade med denna klinik såväl från sjukvårdens som undervisningens och administrationens synpunkt, hvarjemte fakulteten framhållit, att klinisk undervisning ej borde i längden bedrifvas i en dylik, för sitt nuvarande ändamål naturligen mindre ändamålsenlig lokal.

Fakulteten hade derför föreslagit inrättandet af en ny gynekologisk afdelning och ansett, att denna för besparings skull kunde anordnas i samma paviljong som barnbördsafdelningen och den oftalmiatriska kli-

niken. Enligt den upprättade planen skulle den gynekologiska afdelningen intaga mellersta våningen i paviljongen med egen trappuppgång, skild från barnbördsanstaltens ingång. Den vore beräknad att i 4 rum, deraf ett enskildt, innehålla 15—16 sängar, hvilket antal kunde anses utgöra ett minimum för en för undervisning afsedd afdelning. Å andra sidan funnes god utsigt att få den fullt belagd. I sjukrummen vore för hvarje säng beräknad en golfyta om 8 qvadratmeter och en luftrymd af 30 kubikmeter. Afdelningen skulle dessutom innehålla ett rum för sköterska, ett för en operationssköterska, badrum, tekök, klosettrum samt en operationssal med steriliseringsrum jemte rum för professorn och underläkaren.

Utom nu nämnda två kliniska afdelningar behöfdes en förlossningsanstalt och en ögonafdelning.

Beträffande den nuvarande barnbördsafdelningen hade fakulteten anmärkt:

1) att rummen vore små;

2) att en del af rummen låge under markens nivå och så lågt, att utanför gående med lätthet kunde skåda in i rummen;

3) att för de särskilda rummen skilda utgångar saknades;

4) att förlossningsrummet sammanhängde med de öfriga och ej kunde isoleras vid fall af barnsängsfeber;

5) att isoleringsrum ej funnes;

6) att badrum och

7) lämpligt desinfektionsrum för tjenstgörande äfven saknades;

8) att afskilda klosettrum ej funnes, i ty att klosetten vore inrymd i en mörk garderob;

9) att till förvaringsrum af linne och smutsiga kläder likaså brukades en mörk skrubb;

10) att både föreläsningsrum och arbetsrum för professor och tjenstgörande alldeles saknades; samt slutligen

11) att särskild ventilering saknades.

I följd af dessa missförhållanden vore, hade fakulteten yttrat, de nämnda rummen mycket olämpliga till sjuk- och förlossningsrum, i synnerhet som tillfällen till isolering af febersjuka saknades. Dylika hade derför stundom förflyttats till medicinska eller kirurgiska kliniken, der de utgjort en fara för öfriga patienter.

Nyssnämnda olägenheter kunde ej afhjelpas genom ändrad inredning af den nuvarande lokalen, utan blott genom nybyggnad. I afseende å sängantalet borde, på grund af erfarenheten från den provisoriska kliniken, den nya afdelningen beräknas för minst 12 sängar,

hvarjemte afdelningen borde erhålla nödiga lokaler för sjukvårdens och undervisningens tidsenliga ordnande.

Enligt det uppgjorda förslaget skulle den nya barnbördsanstalten, såsom redan nämnts, förläggas till samma paviljong som den gynekologiska afdelningen och i denna paviljong intaga bottenvåningen. Barnbördsanstaltens anordning framginge i någon mån af följande redogörelse för dess lokaler, hvilka skulle omfatta:

1) 2 förlossningsrum, ett för aseptiska och ett för eventuelt med feber behäftade barnsängsqvinnor;
2) 3 sjuksalar;
3) ett isoleringsrum;
4) ett tekök och 2 badrum;
5) ett rum för barnmorskan;
6) ett större rum med utbygdt fönster, afsedt både till undersöknings- och föreläsningsrum samt till förvaringsrum för klinikens bokförråd och samlingar af planscher och instrument;
7) linne- och förrådsrum; samt
8) kapp- och tvättrum för de tjenstgörande.

Beträffande behofvet af en oftalmiatrisk klinisk afdelning vore att framhålla, att undervisningen i oftalmiatrik vid universitetet i Upsala ännu kämpade med stora svårigheter i följd af brist på lämplig lokal. Detta gälde mindre sådana ögonsjukdomar, som kunde behandlas å poliklinik, utan förnämligast sådana, som måste behandlas å sjukhus. Dylika fall måste för närvarande intagas å den kirurgiska afdelningen, spridda öfver densamma, och den vård af dessa fall, som genom särskild öfverenskommelse med kirurgie professorn öfverlemnats åt professorn i oftalmiatrik, vore i följd af nyssberörda förhållande förenad med olägenheter af mångahanda slag. Vissa delar af den oftalmiatriska undervisningen vore dessutom, i följd af brist på rum för nödigt förarbete å laboratorium, alldeles uteslutna. Så t. ex. kunde undervisning ej lemnas i de bakteriologiska ögonundersökningarna, hvilka likväl blefve allt mer värdefulla och oundgängliga.

Den nu föreslagna oftalmiatriska afdelningen, hvilken skulle förläggas 2 trappor upp i nyssnämnda paviljong, vore afsedd att omfatta två sjuksalar, hvardera för 4—5 patienter, samt ett mindre sjukrum för 1—2 patienter jemte erforderliga bad-, klosett- och sköljrum, tekök, förrådsrum och rum för sköterska. Vidare skulle der inrättas en föreläsningssal, ämnad att användas äfven såsom undersökningsrum och arbetsrum för de tjenstgörande, ett mörkt undersökningsrum, ett operationsrum, ett arbetsrum för professorns laboratoriearbeten samt ett bo-

stadsrum för amanuensen, förutom två mindre rum, af hvilka det ena vore afsedt för steriliseringen, det andra för expedition samt urinundersökningar m. m. och förvaring af medicin. Möjlighet vore äfven beredd att, om så skulle erfordras, meddela poliklinisk undervisning å afdelningen.

Kostnaden för hela den nu ifrågavarande paviljongen skulle utgöra:

för husets uppförande	kr.	113,500: —
» inredning af barnbördsafdelningen	»	2,172: 25
» inredning af gynekologiska afdelningen	»	1,270: 09
» inredning af oftalmiatriska afdelningen	»	6,670: —
Summa	kr.	123,612: 34

Ytterligare upptoge det af medicinska fakulteten framlagda förslaget en isoleringsafdelning för smittosamma sjukdomar. I fråga härom hade fakulteten yttrat: »Behofvet af en isoleringslokal har länge varit kändt, och öfverläkaren å medicinska afdelningen har sett sig föranlåten att i skrifvelse af den 12 november 1890 hos länets lasarettsdirektion påpeka, att i följd af öfverbefolkningen å sjukhuset och bristande isoleringslokal sjuka, behäftade med smittosamma sjukdomar, vanligtvis, då utrymmet det tillåtit, måst inläggas å de enskilda rummen, och att det oaktadt tyvärr tid efter annan åtskilliga fall af nosokomial smitta af nervfeber, halsåkommor, rödsotsartade diarréer, rosfebrar och dylikt inträffat, hvilka sannolikt kunnat undvikas, om sjukhuset varit försedt med tidsenliga isoleringsrum.» Hvarje nyare länslasarett vore också, enligt hvad fakulteten antoge, försedt med lämplig isoleringsafdelning, något som för det såsom länslasarett begagnade akademiska sjukhuset vore desto mera nödvändigt, som sjuka, behäftade med smittosamma sjukdomar, af humanitetsskäl icke kunde nekas inträde å sjukhuset, sedan de införts den ofta långa vägen från hemmet å landsbygden till staden.

Uppbyggande af isoleringspaviljong hade ock enhälligt förordats af de komitéer, som nedsatts af landstinget och universitetet, och landstinget hade såsom vilkor för sitt bidrag till nybyggnader vid sjukhuset uppstält, att minst 14 sängar uppsattes i en isoleringsafdelning.

Beträffande kostnaden för isoleringsafdelningen, hvilken skulle komma att förläggas till en paviljong, belägen afsides å sjukhusets tomt, och i två skilda afdelningar innehålla 6 sjukrum med 14 sjukplatser, skulle densamma utgöra 26,422 kronor 14 öre, enligt följande beräkning:

paviljongens uppförande	kr.	21,540: —
gas-, vatten- och afloppsledningar	»	1,521: —
inredningen	»	3,361: 14
Summa	kr.	26,422: 14

Efter den utvidgning af sjukhuset, som nu föreslagits, skulle sjukhuset komma att innehålla:

i nuvarande sjukhuset:		
12 salar å medicinska och kirurgiska afdelningarna med tillsammans	120	sängar
4 halfenskilda rum med 2 sängar hvartdera	8	»
i kurhusafdelningen 7 rum med tillsammans	34 à 36	»
11 enskilda rum med tillsammans	15	»
i paviljongen för bröstsjuka	32	»
i paviljongen för barnbörds- och gynekologiska samt oftalmiatriska afdelningarna:		
i barnbördsafdelningen	12	»
i gynekologiska afdelningen	15 à 16	»
i oftalmiatriska afdelningen	12	»
samt i *isoleringsafdelningen*	14	»
Inalles	262 à 265	sängar.

Ett sammandrag af de af fakulteten framlagda kostnadsförslagen för de tilltänkta nybyggnaderna och förändringarna samt i samband med dem nu afsedda arbeten utvisade följande poster:

ekonomibyggnaden	kr.	113,333: 60	
gamla sjukhuset	»	66,669: 50	
paviljongen för bröstsjuka	»	86,757: 42	
» » oftalmiatriska och gynekologiska afdelningarna	»	123,612: 34	
isoleringspaviljongen	»	26,422: 14	416,795: —
Gemensamma anordningar m. m.:			
planering m. m.	kr.	4,525: 30	
rörledningar mellan paviljongerna	»	2,700: —	
Transport	kr.	7,225: 30	416,795: —

Transport	kr.	7,225: 30	416,795: —
ångpanneanläggning	»	10,500: —	
vedbod	»	750: —	
kolgård	»	736: 20	
likkällare	»	1,400: —	
yttre kloakledning	»	485: —	
åskledare	»	674: —	
oförutsedda utgifter jemte utgifter för brandposter, vedskjul m. m. utöfver hvad förut upptagits	»	6,434: 50	28,205: —
	Summa	kr.	445,000: —

Angående förslaget i dess helhet hade fakulteten yttrat: »Vid utarbetandet af det förslag, som nu framlägges, har fakulteten å ena sidan ansett för sin pligt att göra detta förslag till förbättring och utvidgning af de kliniska anstalterna så fullständigt, att det kan sägas fylla de oundgänliga kraf, som den kliniska undervisningen och forskningen samt en tidsenlig sjukvård och ekonomisk administration ställa på en sjukvårdsanstalt sådan som denna, men å andra sidan har fakulteten sökt reducera alla sina fordringar till ett minimum, under hvilket fakulteten icke kan gå utan att äfventyra, att derigenom de föreslagna byggnaderna på ett felaktigt och mindre tillfredsställande sätt fylla de anspråk, som på dem måste ställas.»

»Genom erfarenhet, samlad under hela den tid af 30 år det nuvarande sjukhuset fungerat och särskildt under den tid af 15 år, under hvilken fakulteten oaflåtligen varit sysselsatt med lösningen af denna sjukhusfråga, har fakulteten vunnit den öfvertygelsen, att denna fråga, i hvilken sjukvårdens, undervisningens och forskningens likasom universitetets och länets intressen äro nära med hvarandra förbundna, ej kan lösas med mindre uppoffring af penningmedel än som beräknats. I detta hänseende har ock det fleråriga arbete, som utförts af skilda komitéer, tillsatta än af fakulteten, än af landstinget och universitetet, varit lika lärorikt som mödosamt. De af dessa komitéer utarbetade olika förslagen visa till fyllest, att fakulteten sökt genom mindre omfattande och billigare förslag än det nu framlagda lösa sjukhusfrågan, men att mot hvarje af dessa så vigtiga anmärkningar, än ur sjukvårdens än ur undervisningens eller administrationens synpunkter, framstälts, att de måst falla och gifva plats för bättre och följaktligen dyrare förslag. Särskildt hafva de gjorda förslagen att i sjukhusets

bottenvåning inrymma sjukafdelningar visat sig så litet tillfredsställande, att de måst öfvergifvas.»

»En lycklig lösning af frågan, huru sjukhusets bottenvåning lämpligen skall användas, så att omkostnaderna derigenom nedbringas, synes det nu framlagda förslaget innebära, då ena delen af denna våning anordnas till bostadsrum åt sköterskor och betjening och den andra till badrum och laboratorier, gemensamma för hela sjukhuskomplexen och afsedda för vetenskaplig forskning. Genom denna anordning har man kunnat undvika särskild nybyggnad till bostäder för betjening och för vetenskapliga laboratorier».

»Det nuvarande sjukhusets historia visar för öfrigt, hvart det leder, om man af brist på medel nödgas från början acceptera en mindre lämplig plan. Derest nemligen från början en särskild ekonomibyggnad blifvit i enlighet med den ursprungliga planen uppförd, så hade säkerligen ej så snart berättigade klagomål öfver sjukhuset hörts, och de nu föreslagna dyrbara förändringarna till en betydlig del kunnat undvikas.»

»Skulle fakulteten i det nuvarande förslaget hafva sökt ytterligare minska kostnaderna genom indragning af den ena eller andra posten, så komme utan tvifvel sjukhusets årliga förvaltningsomkostnader att stiga, och ej många år skulle gå, innan universitetet måste inkomma till Kongl. Maj:t med begäran om ökade anslag till förbättringar och utvidgning».

»Det är af dessa skäl och särskildt för att minska förvaltningsomkostnaderna, som fakulteten ansett sig böra begära anläggande af tvättinrättning, hvarigenom de årliga utgifterna för tvätten kunna till ett minimum nedbringas, samt af elektrisk belysning, som är billigare och mer sanitär än den nuvarande med gas och fotogenlampor».

»I afseende å bostäder och köksafdelning har endast begärts det oundgängligen nödvändigaste. I afseende å sjuksängar har fakulteten varit bunden dels af de anspråk på 170 sängar, som landstinget uppstält såsom vilkor för sitt bidrag, dels af den kliniska undervisningens kraf. Undervisningslokaler och laboratorier hafva så anordnats, att de skola under en längre följd af år kunna fylla sitt ändamål.»

Fakulteten hade derefter gjort en jemförelse mellan föregående förslag och det nu framlagda och dervid ansett sig kunna, med förklaring att de brister, som vidlådit föregående förslag, vore afhjelpta i det nya, beteckna det sistnämnda såsom för våra förhållanden tidsenligt och tillfredsställande både ur sanitära och administrativa synpunkter samt med afseende å undervisningens kraf. Fakulteten trodde sig ock kunna uttala, att, om detta förslag realiserades, de föreslagna nybygg-

naderna skulle under en längre följd af år visa sig fylla alla billiga kraf, som kunde ställas på universitetets kliniska anstalter.

Sammanlagda kostnaderna för det ifrågavarande förslagets utförande hade, såsom förut blifvit nämndt, af fakulteten upptagits till 445,000 kronor.

Till täckande af denna summa hade fakulteten i första rummet beräknat det af landstinget under vissa vilkor utfästa räntefria lånet å 107,353 kronor 64 öre. Vidare hade fakulteten påräknat ett anslag af 50,000 kronor ur den s. k. Regnellska fonden, med afseende hvarå fakulteten åberopat utdrag af protokoll, hållet vid Regnellska donationsnämndens sammanträde den 15 maj 1897, enligt hvilket nämnden medgifvit, att en summa af 50,000 kronor finge med minst 5,000 kronor i början af hvarje kalenderår från och med år 1899 utgå såsom bidrag till utförande af byggnadsarbeten vid akademiska sjukhuset i öfverensstämmelse med det af medicinska fakulteten utarbetade förslag.

Med frånräknande af nyssberörda belopp hade fakulteten funnit, att en summa af 287,646 kronor 36 öre skulle ytterligare erfordras, hvilken summa, med afdrag för hvad universitetet kunde af egna medel skaffa, fakulteten ansåge böra äskas hos Riksdagen.

Fakulteten hade härefter öfvergått till frågan om driftkostnaderna för det akademiska sjukhuset och hela den af fakulteten nu föreslagna sjukhuskomplexen, hvilken fråga, såsom fakulteten anmärkt, nära sammanhängde med den om sjukhusets förhållande till länet i afseende å sjukvården. Fakulteten hade dervid redogjort för huru den blifvande sjukhuskomplexens ekonomi skulle kunna på billigaste sätt ordnas. Först hade fakulteten erinrat om bestämmelserna i den år 1868 mellan länet och akademien träffade öfverenskommelse, hvilken fakulteten funnit hafva inneburit ganska hårda vilkor för universitetet, helst med hänsyn till de under årens lopp stegrade fordringarna på sjukvårdens beskaffenhet. I afseeende härå hade fakulteten åberopat en vid dess skrifvelse fogad bilaga, hvaraf framginge, att dagkostnaden redan under perioden 1869—1879 stegrats från 90,9 öre för hela riket och 112 öre för det akademiska sjukhuset till 143 öre för hela riket och 161 öre för nämnda sjukhus.

I följd häraf hade ock tid efter annan landstingets ersättningsskyldighet reglerats; och hade densamma under de senare åren utgjorts i nära öfverensstämmelse med förut omförmälda med 1895 års landsting preliminärt upprättade nya kontrakt, som skulle träda i kraft året efter det de ifrågasatta nybyggnaderna och förändringarna blifvit genomförda.

Fakulteten, som af konsistoriet fått i uppdrag att på grundvalen af det nya kontraktet uppgöra förslag i sjukhusfrågan, hade derför till grund för beräkningarna öfver förvaltningskostnaderna för den nu af fakulteten föreslagna sjukhuskomplexen lagt hufvudsakligen det förslag, som 1895 års landsting för sin del antagit, hvarjemte fakulteten — med framhållande att dess beräkningar till följd af möjlig stegring i sjukvårdsutgifterna ej kunde afse en längre följd af år — utgått dels från den senast upprättade staten för sjukhuset, dels i allmänhet från medeltalen för utgifterna under åren 1891—1895.

Såsom *inkomster* hade fakulteten upptagit nuvarande årsanslaget från universitetet, 5,000 kronor, statsanslaget för vård af sjuka från främmande län, 2,500 kronor, samt räntan af särskilda fonder likasom af fonderna till frisängar, vidare studentcorpsens bidrag enligt bestämmelserna för år 1897 samt det från universitetet nu utgående anslaget å indragningsstat, 2,000 kronor, hvilket beräknats komma att permanent utgå.

I afseende å antalet sjuka och sjukdagar hade för akademiens sjukvård begagnats medeltalet för åren 1891—1895, medan i afseende å länslasarettets sjuka sjukdagarna med hänsyn till det ökade antalet sjuksängar måst höjas och ansetts kunna beräknas till 55,000. Hela årsinkomsten hade sålunda beräknats skola uppgå till 106,699 kronor 75 öre.

Beträffande *utgifterna* hade den föreslagna utvidgningen i hela dess omfattning lagts till grund för beräkningen, och enligt den närmare redogörelse, som fakulteten i sin skrifvelse och åtskilliga bilagor till densamma med afseende härå lemnat, skulle de årliga utgifterna komma att ställa sig sålunda:

till aflöningsstaten	kr.	26,095:	—
» utspisning	»	46,976:	60
» bränsle, lyse och tvätt	»	14,630:	—
» medikamenter	»	6,402:	—
» instrumenter	»	1,637:	—
» förbrukningsartiklar	»	10,250:	—
» inventariers underhåll	»	4,246:	—
» linne-, gång och sängkläder	»	4,000:	—
» skrif- och tryckningskostnader	»	1,456:	—
» lägerhalm	»	179:	—
» byggnaders och planteringars underhåll	»	3,197:	—
Transport	kr.	119,068:	60

	Transport kr.	119,068: 60
till onera	»	302: —
» särskildt biträde och handräckning	»	1,333: —
» diverse utgifter	»	1,904: —
» ersättning för skurning och rengöring	»	1,500: —
	Summa kr.	124,107: 60

Droges från denna utgiftssumma summan af de beräknade inkomsterna	kr.	106,699: 75
uppstode en brist af	kr.	17,407: 85

Under framhållande dels deraf, att de gjorda beräkningarna blott afsåge de närmaste åren, dels af nödvändigheten att sjukhusets ekonomi så ordnades, att ingen verklig fara för brist vid sjukhusets förvaltning måtte uppstå, i hvilket fall nya svårigheter skulle uppkomma, hade fakulteten, på samma gång som den framstält förslag om nybyggnader och förbättringar vid sjukhuset, funnit sig böra anhålla om ett årsanslag af 17,500 kronor för sjukhusets driftkostnader, att af statsmedel utgå från den tid, de föreslagna anstalterna öppnades.

Sin vidlyftiga framställning hade fakulteten afslutat med att framhålla den trängande nödvändigheten af att dess begäran om förbättrade och utvidgade kliniska anstalter ofördröjligen framlades för Riksdagen, och i sammanhang dermed påpekat, att den kliniska undervisningen och forskningen vid Upsala medicinska fakultet arbetade med svårigheter, som måhända ingen annan af universitets fakulteter och få medicinska läroverk i utlandet erfore. För bedrifvande af en tidsenlig undervisning och forskning inom den praktiska medicinen fordrades icke blott skicklighet och energiskt arbete af fakultetens lärare i de praktiska ämnena; dertill erfordrades äfven ett tillräckligt kliniskt material och sanitära sjukvårdsanstalter. Det kliniska materialet vore den reella grundval, på hvilken all verkligt god klinisk undervisning måste hvila, och från samma källa skulle forskningen hemta sin näring. Den unge i lifvet utgående läkaren borde ej och kunde ej med framgång uppfostras till sitt kall å ett både ur klinisk och sanitär synpunkt otillfredsställande sjukhus. Renlighet och ordning vore hufvudgrunder och hufvudvilkor för den allmänna och enskilda helsovården, inom den invärtes medicinen såväl som inom kirurgiens alla grenar, och skulle det lyckas den unge läkaren att genomföra dessa helsovårdens vilkor inom sitt blifvande verksamhetsområde, så måste han ock vara uppfostrad å

en anstalt, der han sett, huru renlighet och ordning tillämpades, och hvilka resultat derur framgått.

Det vore till följd af detta inre sammanhang mellan undervisning och uppfostran af de unga läkarne å ena sidan samt helso- och sjukvård å den andra, som fakulteten ansåge den nu föreslagna utvidgningen af sjukvårdslokalerna och det nuvarande sjukhusets försättande i tidsenligt sanitärt skick vara af vital betydelse för hela den medicinska undervisningen och för fakultetens framtid.

Öfver det af medicinska fakulteten sålunda afgifna förslaget hade direktionen öfver akademiska sjukhuset anmodats att yttra sig. I anledning deraf hade direktionen vitsordat det stora behofvet af förändringar, förbättringar och tillbyggnader vid akademiska sjukhuset samt lifligt förordat fakultetens framställningar, under framhållande att de ökade kostnader, som det nu framlagda förslaget innebure i jemförelse med dem, som förut varit å bane, hufvudsakligen föranleddes af den kliniska undervisningens flerfaldiga behof, i det att dels särskilda grenar af denna undervisning under senaste tiden vunnit den ökade vigt och betydelse, att för dem måste beredas ändamålsenliga undervisningslokaler, och dels för en tidsenlig undervisning och för det vetenskapliga arbete, som derför förutsattes, inrättande af laboratorier måste anses oundgängligt. Särskildt hade direktionen påpekat, att man vid en sådan undervisningsanstalt som det akademiska sjukhuset icke längre kunde uppskjuta vidtagande af åtgärder för tuberkelsjukas afskiljande från öfriga sjuka.

Vidare hade fakultetens förslag remitterats till universitetets drätselnämnd. Då ärendet behandlats hos denna myndighet, hade erinrats, att man vid föregående förslag ansett sig kunna beräkna bidrag från universitetet för en gång till belopp af omkring 60,000 kronor och utgått derifrån, att driftkostnaden efter sjukhusets utvidgning åtminstone under de första åren skulle betäckas med universitetets medel, hvilket antagande ytterligare utredning dock visat ohållbart.

Universitetets reservfond — den enda universitetet tillhöriga fond, hvarifrån anslag för de ifrågasatta nybyggnaderna och förändringarna kunde tagas — hade sjunkit från en behållning vid 1895 års utgång af 108,848 kronor 88 öre till en behållning vid 1896 års utgång af 65,654 kronor 45 öre, hvilken sänkning dock delvis uppkommit genom afskrifningar dels å extra-utgifts-kontot med 5,472 kronor 76 öre, dels å hemmansförsäljnings- och inköpskontot med 26,647 kronor 37 öre, dels å akademiska sjukhusets fastighets-värdes-konto med 20,000 kronor. Drätselnämnden hade redogjort för anledningarna till berörda afskrif-

ningar och dervid i fråga om tredje posten yttrat, bland annat, att denna afskrifning, utan att egentligen kunna anses nödvändig, föranledts af önskan att småningom och efter förnyade afskrifningar ur räkenskapen aflägsna ett konto, som endast kunde anses såsom förvillande för öfverskådligheten af universitetets tillgångar.

Hvad anginge reservfondens nyss omförmälda behållning vid 1896 års utgång, hade drätselnämnden förklarat, att nämnden måst under år 1897 begära tillstånd att, med anlitande af reservfonden helt och hållet eller åtminstone delvis, afskrifva brister, som under år 1896 uppstått å »extra utgiftstiteln» och å »landtmäterititeln» till sammanlagdt belopp af 20,008 kronor 92 öre, samt att reservfonden komme att i sista hand drabbas af utgifter under år 1897 till belopp af minst 20,000 kronor för de språkliga seminariernas flyttning och inrymmande i f. d. länslasarettsgården samt för en af universitetet utgifven festskrift. Det vore vidare att märka, att under år 1897 drätselnämndens uppmärksamhet fästs på nödvändigheten att genom en öfverföring från reservfonden rätta en på det vederbörligen fastställda formuläret för hufvudboken beroende oegentlighet, hvarigenom hufvudboken i sitt utgående balanskonto kommit att utvisa universitetets tillgångar vara 33,198 kronor 33 öre större än vederborde, bestående nyssberörda oegentlighet i sättet för bokförandet af vissa fonder. Ytterligare hade drätselnämnden velat påpeka, att i följd af räntesänkningar reservfondens förnämsta inkomstpost, öfverskottet från hufvudbokens generalkonto, under de senare åren visat ett fallande, såsom från 45,295 kronor 14 öre år 1894 till 18,053 kronor 97 öre år 1895 och 11,109 kronor 42 öre år 1896.

Till följd af samtliga nu anförda förhållanden hade drätselnämnden funnit sig icke kunna tillstyrka bidrag från universitetets sida för sjelfva byggnadsföretaget på långt när till det belopp, hvarom förut varit fråga. Men då förut omförmälda, i universitetets räkenskaper förekommande »akademiska sjukhusets fastighets-värdes-konto» tillkommit för att i räkenskaperna balansera mot den ansvarighet, som universitetet vid sjukhusets uppförande åtagit sig gent emot Upsala läns landsting och Upsala stad för deras till sjukhusbyggnaden lemnade kontanta bidrag — i det att, på samma gång som på »diverse skulders konto» uppförts såsom en universitetets skuld det belopp af 82,535 kronor 20 öre, för hvilket till landstingets och stadens säkerhet inteckning vid den tiden fastställts i sjukhuset, jemväl sagda fastighetsvärdes konto upplagts med ett alldeles lika stort belopp af sjukhusets värde, upptaget såsom en universitetets tillgång — ansåge drätselnämnden, att

utväg för åstadkommande af åtminstone något bidrag för en gång af universitetets medel till sjelfva byggnadsföretaget vid akademiska sjukhuset lämpligen kunde beredas genom höjande å nyo af akademiska sjukhusets fastighets-värdes-konto från dess nuvarande tillgång af 62,535 kronor 20 öre till dess ursprungliga belopp af 82,535 kronor 20 öre, hvarigenom reservfonden åter tillfördes ett belopp af 20,000 kronor, som, på sätt omförmälts, under år 1896 afförts från fonden för verkställande af motsvarande afskrifning å nämnda fastighets-värdes-konto.

Hvad deremot beträffade den förökade årliga kostnaden för sjelfva sjukhusdriften hade drätselnämnden ansett, att universitetet icke vore i tillfälle att åtaga sig någon ansvarighet härutinnan. I afseende härå hade nämnden velat erinra, att universitetet för att vara beredt att vid kontraktstidens slut kunna återbetala skulden till landstinget, 150,000 kronor, borde under 40 år afsätta årligen ett amorteringsbelopp af 1,733 kronor 44 öre, hvarjemte vore att märka, att det nu föreliggande förslaget skulle för universitetet medföra en betydligt drygare underhålls- och reparationskostnad, än hvad universitetet hittills fått vidkännas för sjukhuset och de förut uppgjorda, mindre omfattande förslagen skulle medfört. Redan under nuvarande förhållanden hade akademiska sjukhusets underhållskostnad, i medeltal för de sista tio åren räknadt, utgjort 3,329 kronor 17 öre för år.

I fråga om det af Regnellska fonden utfästa anslag hade drätselnämnden låtit uträkna det verkliga belopp, hvartill detta anslag kunde anses uppgå, kapitaliseradt på en gång; och hade dervid befunnits, att anslaget motsvarade ett belopp af 41,000 kronor.

Drätselnämnden hade alltså tillstyrkt, att en summa af 20,000 kronor anvisades af universitetets medel att för en gång utgå för nybyggnads- och förändringsarbetena, men att hvad derutöfver erfordrades, såväl för dessa arbeten som för betäckande af den förökade årliga driftkostnaden, måtte begäras i statsanslag. Den summa, som enligt nämndens mening borde begäras i statsanslag för en gång, blefve alltså, efter afdrag från totalkostnaden af förutnämnda belopp af 41,000 och 20,000 kronor, 276,646 kronor 36 öre, hvarvid drätselnämnden dock velat upplysa, att nämnden vid granskning af kostnadsberäkningarna trott sig finna anslagssummorna för oförutsedda utgifter nog lågt beräknade.

Med anledning af sistberörda anmärkning hade yttrande infordrats från arkitekten A. Kumlien, hvilken uppgjort vissa af kostnadsberäkningarna och som nu förordade, att kostnadsförslaget måtte höjas med

10,000 kronor på grund af den prisstegring, som efter förslagets utarbetande egt rum.

Härefter hade det större akademiska konsistoriet ingått till kanslern för rikets universitet med en skrifvelse i ämnet, afseende framställning om statsanslag till belopp, som medicinska fakultetens och drätselnämndens yttranden angifvit såsom erforderliga, med tillägg af nyssberörda belopp af 10,000 kronor.

Till stöd för denna sin framställning hade konsistoriet anfört, att, om den nu förberedda öfverenskommelsen mellan landstinget och universitetet komme att träda i kraft, landstinget iklädde sig uppoffringar och förpligtelser, som ungefärligen motsvarade de fördelar för dess sjukvård, som landstinget kunde genom sjukhusets utvidgande och ombyggande vinna. De förslag till sjukvårdsanstaltens utvidgning och förändring, som förut varit å bane, hade visat sig icke kunna lemna tillfredsställande resultat; framför allt hade någon hänsyn icke kunnat tagas till behofvet af kliniska laboratorier, hvilket dock i fråga om en sådan institution som det akademiska sjukhuset måste anses oafvisligt. För att rätt tillvarataga den kliniska undervisningens och den medicinskt vetenskapliga forskningens intressen hade den medicinska fakulteten vid sitt nya förslag något utvidgat programmet för sjukhusets tillökande och förbättrande, på det att alla de redan insedda behofven måtte blifva tillgodosedda på bästa möjliga sätt och arbetena kunna utföras i ett sammanhang, hvarigenom de måste falla sig jemförelsevis billigare. Beträffande de nuvarande sjukhuslokalernas otillräcklighet och bristfällighet i synnerhet med hänsyn till den kliniska undervisningens och det vetenskapliga forskningsarbetets kraf ville konsistoriet i allo instämma i de af medicinska fakulteten och sjukhusdirektionen gjorda uttalanden.

Konsistoriet ville tillika erinra, att statsverket tillförene icke lemnat något byggnadsanslag till ifrågavarande vigtiga universitetsinstitution, medan betydande statsanslag beviljats för ombyggande af det med akademiska sjukhuset i många afseenden jemförliga serafimerlasarettet, samt att det nu äskade anslaget visserligen kunde förefalla stort, men att, derest de nu föreslagna om- och tillbyggnaderna vid sjukhuset icke kunde åstadkommas, i alla händelser särskilda byggnader för inrymmande af kliniska undervisningslokaler snarligen blefve alldeles oundgängliga, om den kliniska undervisningen och forskningen vid Upsala universitet skulle kunna upprätthållas, och att de häraf föranledda kostnaderna säkerligen ej skulle understiga det nu begärda anslaget.

Då enligt de nu framlagda förslagen icke blott sjukhuset skulle komma i ett vida bättre skick än landstinget år 1895 vid antagandet af förslaget till kontrakt mellan landstinget och universitetet kunde beräkna, utan äfven universitetet funnit sig nödsakadt att äska särskildt statsanslag för driftkostnaderna, ansåge sig konsistoriet förpligtadt föreslå, att det äskade statsanslaget till driftkostnader vid sjukhusets för klinisk undervisning afsedda afdelningar måtte beviljas under vilkor att § 13 i kontraktet — motsvarande § 14 i förslaget — erhölle det af landstinget uteslutna tillägget.

Konsistoriet ville till sist uttala, att det ansåge de ifrågavarande universitetsbehofven vara af den art, att deras tillgodoseende vore ett verkligt lifsintresse för universitetets medicinska fakultet och sålunda för universitetet sjelft, samt derjemte så trängande, att hvarje uppskof med deras fyllande ovilkorligen måste vålla den medicinska undervisningen oberäknelig skada.

Vid öfverlemnande till Kongl. Maj:t af medicinska fakultetens och det större akademiska konsistoriets ifrågavarande framställningar samt öfriga handlingar i ärendet hade kanslern för rikets universitet i skrifvelse den 4 december 1897 förklarat sig, med kännedom om de nuvarande förhållandena vid det akademiska sjukhuset, för egen del kunna vitsorda giltigheten af de utaf vederbörande anförda skälen för de begärda anslagens behöflighet. Kanslern hade alltså på det lifligaste tillstyrkt konsistoriets framställning och hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra proposition om statsanslag dels af 286,646 kronor 36 öre till fyllnad i den summa, som beräknats behöflig för till- och ombyggnader samt dermed förbundna förbättringar vid Upsala universitets akademiska sjukhus, och som till öfriga delar skulle åstadkommas genom bidrag af Upsala läns landsting och af medel, öfver hvilka universitetet kunde för ändamålet förfoga, dels af 17,500 kronor årligen till bestridande af driftkostnaderna vid sjukhusets för klinisk undervisning afsedda afdelningar, att utgå från den tid, då de föreslagna anstalterna öppnades.

Sedan medicinalstyrelsens yttrande i ärendet infordrats, hade styrelsen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 22 december 1897 hufvudsakligen anfört: på grund af bristande medel vid uppförandet vore det nuvarande akademiska sjukhuset, oaktadt under årens lopp vidtagna mindre förändringar, behäftadt med många för sjukvården mycket ofördelaktiga anordningar. Styrelsen afsåge, bland annat, ventilationens otillräcklighet, klosetternas förläggning och den låga bottenvåningens användning. Bristerna vore numera så stora, att de måste afhjelpas. De under

senare år uppförda länslasaretten öfverträffade, i fråga om resurserna för en god sjukvård, vida det numera icke tidsenliga akademiska sjukhuset i Upsala.

Enligt förslaget skulle de sjukhuset nu vidlåtande bristerna afhjelpas. Beträffande de föreslagna nybyggnaderna hade styrelsen ej annat att anmärka, än att verandorna å paviljongen för bröstsjuka syntes komma att, särskildt under vintern, beröfva sjuksalarna en del för dessa lägenheter väl behöfligt ljus. Hvad anginge ett från det egentliga sjukhuset skildt ekonomihus, hade en dylik anordning visat sig nödvändig vid uppförandet af nyare länslasarett och större förändringar af äldre sjukhus.

Medicinalstyrelsen ansåge alltså, att genomgående förändringar och nybyggnader vid akademiska sjukhuset vore nödvändiga för att bereda en utvidgad sjukvård och än mer af behofvet påkallade, derest en tidsenlig och tillräckligt omfattande undervisning skulle kunna lemnas åt vid sjukhuset tjenstgörande unge läkare, på sätt afsedt varit med de af Riksdagen under senare år beviljade anslag till nya lärareplatser inom medicinska fakulteten i Upsala. Medicinalstyrelsen hade derför tillstyrkt framställning i ämnet till Riksdagen.

Härefter hade yttrande infordrats från öfverintendentsembetet, som i skrifvelse den 5 januari 1898 meddelat, att embetet för sin del icke funnit något att mot de i ärendet företedda ritningarna erinra, dock att embetet, i anledning af hvad medicinalstyrelsen anfört beträffande paviljongen för bröstsjuka, ville såsom sin åsigt uttala, att, derest vid arbetets utförande glasytorna i bottenvåningens fönster på lämpligt sätt ökades, den fyra meter höga verandan icke — då den sida af byggnaden, hvarå densamma vore afsedd att anbringas, vette mot fri plats åt söder — skulle medföra någon nämnvärd olägenhet i det af medicinalstyrelsen antydda afseende. Hvad anginge kostnadsförslagen, ansåge embetet, att de redan den 1 juni 1895 upprättade förslagen rörande ekonomibyggnaden och isoleringspaviljongen skäligen borde, i betraktande af de under senare tider inträffade prisstegringar, höjas med minst 12 procent, men att kostnadsberäkningarna af den 11 maj 1897 öfver arbetena å nuvarande sjukhusbyggnaden samt med uppförande af obstetriska och bröstsjukpaviljongerna, ökade, såsom nämnts, med 10,000 kronor, icke från embetets sida gåfve anledning till anmärkning. Embetet ville emellertid påpeka, att embetet, i saknad af ritningar jemte beskrifningar öfver de tilltänkta ventilationsanordningarna i gamla sjukhusbyggnaden, icke kunnat föranstalta om någon

granskning af lämpligheten af sagda anordningar eller den derför beräknade kostnad.

Sedan ärendet härefter remitterats till universitetskanslern med befallning att efter vederbörandens hörande till Kongl. Maj:t afgifva utlåtande i anledning af hvad öfverintendentsembetet i ärendet anfört, hade kanslern med egna utlåtanden af den 27 januari och den 5 februari 1898 till Kongl. Maj:t öfverlemnat yttranden från det större akademiska konsistoriet jemte ritningar, kostnadsförslag och beskrifning öfver de tilltänkta ventilationsanordningarna i gamla sjukhusbyggnaden, Af nyssberörda yttranden och utlåtanden inhemtades, att den af öfverintendentsembetet föreslagna ändrade anordningen af fönstren å paviljongen för bröstsjuka ej föranledt någon erinran och ansetts kunna vidtagas utan förhöjning i den ursprungligen beräknade kostnaden; att den af öfverintendentsembetet påyrkade förhöjningen i vissa delar af kostnadsberäkningen jemväl ansetts af behofvet påkallad; att den nödiga förhöjningen beräknats utgöra 7,188 kronor; samt att, då universitetet fortfarande vore urståndsatt att till byggnadsföretaget lemna större bidrag än förutnämnda belopp, 61,000 kronor, och universitetet således saknade tillgång att af egna medel bestrida nyssberörda tillskott å 7,188 kronor, ett statsanslag å 293,834 kronor 36 öre numera visade sig vara af nöden till fyllande af den summa, som beräknats vara behöflig för till- och ombyggnader samt dermed förbundna förbättringar vid det akademiska sjukhuset; och hade kanslern fördenskull anhållit om proposition till Riksdagen angående beviljande af sagda belopp.

Vidare hade öfverintendentsembetet i förnyadt utlåtande den 15 februari 1898 anmält, att embetet, efter skedd granskning af förslaget till uppvärmning och ventilation i gamla sjukhusbyggnaden samt efter erhållna upplysningar i vissa delar från förslagets författare, ingeniören H. Theorell, för sin del icke funnit något att erinra vare sig mot sjelfva förslaget eller mot den för densammas utförande beräknade kostnad.

Efter att sålunda hafva redogjort för hvad tillförene i ärendet förekommit har departementschefen öfvergått till den senast gjorda framställningen i ämnet och dervid meddelat, hurusom i såväl det akademiska konsistoriets yttrande som kanslersembetets den 8 oktober nästlidna år till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelse framhållits väsentligen enahanda synpunkter, som förut gjorts gällande, samt än ytterligare påpekats den stora fördel, särskildt med hänsyn till den kliniska undervisningen, förslagets förverkligande innebure. Konsistoriet hade tillika tillkännagifvit, att Upsala läns landsting den 20 september 1898 förklarat det af landstinget genom beslut den 18 september 1895 gjorda,

förut omförmälda anbud tills vidare bestå, dock med vilkor att svar derå af universitetet afgåfves till landstinget sist före den 1 juli 1899, hvarjemte landstinget på derom af konsistoriet gjord hemställan medgifvit, bland annat, att det af landstinget uteslutna momentet i § 13 af det uppgjorda förslagskontraktet mellan landstinget och universitetet finge i paragrafen qvarstå.

För egen del har departementschefen anfört:

De sakkunniges yttranden syntes lemna utan tvifvel, att de ifrågasatta nybyggnaderna och förändringarna vid akademiska sjukhuset i Upsala vore af stort behof påkallade, framför allt med hänsyn till den kliniska undervisningen. Af nämnda yttranden framginge ock, enligt departementschefens åsigt, att de framstälda förslagen vore väl genomtänkta och egnade att afhjelpa de bestående missförhållandena samt tillika motsvarade nutidens berättigade fordringar på en rationel sjukvård. Hvad anginge Upsala läns landstings bidrag till sjukhusets utvidgande och förbättring ansåge departementschefen detsamma vara afvägdt efter hvad förhållandena kräfde och medgåfve. Då det tillika syntes vara omöjligt för universitetet att lemna vidare bidrag än som nu afsetts, funne departementschefen sig böra understödja de gjorda framställningarna om statsanslag för ifrågavarande ändamål. Då emellertid förhöjningen i årsanslaget först blefve erforderlig, sedan de ifrågasatta byggnadsarbetena fullbordats, ansåge departementschefen framställning derom icke för närvarande böra göras; och då hela det ifrågasatta byggnadsanslaget, 293,834 kronor 36 öre, hvilket borde afrundas till 293,835 kronor, icke syntes komma till användning under nästkommande år, ansåge departementschefen det utan olägenhet kunna fördelas på två år.

På grund af hvad sålunda anförts, tillstyrkte departementschefen, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

Utskottet har vid pröfning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning funnit den ifrågasatta till- och ombyggnaden af akademiska sjukhuset i Upsala vara af behofvet påkallad; och den i statsrådsprotokollet framlagda planen för dessa arbetens verkställande har icke gifvit utskottet anledning till någon erinran. Beträffande åter de grunder, efter hvilka kostnaderna skulle emellan staten och Upsala län fördelas, har utskottet, i betraktande af de kostnader, som länen i allmänhet måste vidkännas för uppförande och underhåll af sjukhus, ansett billigheten fordra, att, derest Upsala akademiska sjukhus fortfarande

såsom hittills tillika skall vara Upsala läns sjukhus, länet i väsentligen högre grad än som nu föreslagits bör deltaga i kostnaderna för dess utvidgning. Vid sådant förhållande och då det kan synas vara ovisst, huruvida från Upsala läns landsting kan förväntas större bidrag än de af landstinget redan utfästa, har utskottet ansett det kunna ifrågasättas, huruvida sambandet mellan den kliniska undervisningen vid universitetet och länets sjukvård bör fasthållas i sin nuvarande form. Men då utskottet funnit, att genom upplösning af nämnda samband stora svårigheter skulle uppkomma för landstingsområdet och att äfven för den akademiska undervisningen olägenheter häraf möjligen kunde vara att befara, har utskottet icke velat föreslå en sådan åtgärd, åtminstone icke utan att landstinget först blifvit satt i tillfälle att taga frågan om bidrag till sjukhuset under förnyadt öfvervägande.

För sådant ändamål har utskottet ansett sig böra för Riksdagen framlägga förslag till beviljande af visst statsanslag för sjukhusets utvidgning och iståndsättande under förutsättning af dess fortfarande användande såsom länssjukhus, hvilket anslag emellertid bör utgå endast under den förutsättning, att i öfrigt erforderliga kostnader komme att af landstingsområdet bestridas. I sammanhang härmed har utskottet med afseende å sjukhusets årliga driftkostnader ansett sig böra föreslå vissa förändringar i det i statsrådsprotokollet delvis intagna, af landstinget för dess del antagna kontrakt emellan landstinget och universitetet; och har utskottet ansett jemväl dessa förändringar böra uppställas såsom vilkor för statsanslaget.

Kostnaderna för de ifrågavarande arbetena hafva beräknats till 462,188 kronor. Från universitetets sida har såsom bidrag härtill erbjudits dels af de s. k. Regnellska donationsmedlen 41,000 kronor och dels af universitetets egna medel 20,000 kronor. Sedan dessa medel tagits i anspråk återstår sålunda till fördelning emellan staten och landstingsområdet en kostnad af 401,188 kronor. Då den af 1894 års landsting tillsatta, i statsrådsprotokollet omförmälda komité hemstält att landstinget till den af nämnda komité föreslagna, till en kostnad af 200,000 kronor beräknade utvidgningen af sjukhuset, hvarigenom för landstingets räkning skulle kunna der inrymmas 120 sjuksängar, skulle bidraga med ett räntefritt lån å 157,353 kronor 64 öre, har utskottet ansett någon invändning icke skäligen kunna från landstingets sida framställas deremot att landstinget till den nu ifrågavarande utvidgningen, för hvars genomförande landstinget förbehållit sig dispositionsrätt till 170 sängplatser, lemnade ungefär samma bidrag som staten eller i jemnadt tal 200,000 kronor. Beträffande detta landstingets bi-

drag har utskottet emellertid ansett, att, derest så skulle befinnas mera önskvärdt för landstinget, det bör medgifvas landstinget att efter derom med Upsala universitet träffad öfverenskommelse tillhandahålla bidraget i form af räntefritt lån. Kraf på uppoffringar i detta fall från landstingets sida synes kunna med så mycket större fog framställas, som, i händelse landstinget skulle på annat sätt fullgöra sina skyldigheter i fråga om sjukvården, kostnaderna för uppförande af sjukhus otvifvelaktigt skulle väsentligen öfverstiga sistnämnda belopp, och det af utskottet gjorda förslaget sålunda måste anses vara för landstinget synnerligen fördelaktigt. Statens bidrag skulle härigenom komma att uppgå till 201,188 kronor, hvaraf synes böra för år 1900 anvisas lika stort belopp som Kongl. Maj:t äskat eller 150,000 kronor.

De årliga omkostnaderna för sjukhusets förvaltning bestridas, enligt hvad i statsrådsprotokollet upplyses, till hufvudsakligaste delen genom patientafgifter.

Enligt § 4 af det af landstinget antagna kontraktsförslaget skall ersättning af länet utgå med endast 1 krona 35 öre för hvarje inom antalet 33,000 fallande sjukdag samt 1 krona 50 öre för hvarje sjukdag som öfverskjuter nämnda antal. Utskottet har dock erhållit upplysning derom, att den verkliga kostnaden ej oväsentligt öfverskrider äfven det sist nämnda beloppet. Ehuru det utan obillighet synes kunnat påfordras, att landstinget för sina sjuka betalte hela den verkliga kostnaden, har likväl utskottet med hänsyn dertill, att å sjukhuset meddelas klinisk undervisning, ansett sig endast böra hemställa, att sedan för sjukvården användts dels de inkomster, öfver hvilka sjukhuset nu disponerar, och dels de afgifter, som landstingsområdet enligt omförmälda kontrakt är skyldigt erlägga, staten och landstinget till täckande af derutöfver gående kostnader för vården af sjuke från landstingsområdet bidraga med hälften hvardera.

Såsom vilkor för statsanslags beviljande anser utskottet slutligen äfven böra uppställas, att, på sätt 1894 års landstingskomité i § 6 af sitt kontraktsförslag ifrågasatt, landstinget skulle till byggnadernas underhåll bidraga med 1,000 kronor årligen.

Derest emellertid landstinget skulle, på sätt utskottet nu föreslagit, tillförbindas att till väsentlig del såväl bekosta sjukhusets byggnader och deras underhåll som ock deltaga i sjukhusets driftkostnader, synes billigheten jemväl fordra, att landstinget tillerkännes rättighet att genom insättande i sjukhusets direktion af halfva antalet direktionsledamöter öfva inflytande på sjukhusets förvaltning.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må såsom bidrag till kostnaderna för till- och ombyggnader samt dermed förbundna förbättringar vid akademiska sjukhuset i Upsala, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmälda ritningar och förslag, bevilja ett anslag af 201,188 kronor och deraf på extra stat för år 1900 anvisa ett belopp af 150,000 kronor; dock under vilkor

att från Upsala läns landstingsområde för enahanda ändamål beviljas 200,000 kronor antingen såsom anslag eller, efter öfverenskommelse med Upsala universitet, i form af räntefritt lån;

att sedan för sjukvården användts dels de inkomster, öfver hvilka sjukhuset nu disponerar och dels de afgifter, som landstingsområdet enligt gällande kontrakt är skyldigt erlägga, staten och landstinget till täckande af derutöfver gående kostnader för vården af sjuke från landstingsområdet bidraga med hälften hvardera; samt

att landstinget för underhåll af sjukhusets byggnader lemnar ett årligt bidrag af 1,000 kronor.

Stockholm den 28 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservation

af herr *K. A. Kihlberg,* som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts i förevarande ämne gjorda framställning.